

LATVIJAS VIDES, ĢEOLOĢIJAS
UN METEOROLOĢIJAS CENTRS

**Upju baseinu apgabalū apsaimniekošanas plānu
2022. – 2027. g. pasākumu programmās ietvertu pasākumu
raksturojums un to salīdzinājums ar iepriekšējo plānošanas
ciklu pasākumu programmās ietvertajiem pasākumiem**

RĪGA 2022

Ievads

Pārskats veidots kā Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu 2022. – 2027. g. (UBAP) papildinošs dokuments ziņošanas vajadzībām. Pārskats sastāv no īsa pamata pasākumu, nacionāla mēroga papildu pasākumu un papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā raksturojuma un salīdzinājuma ar pasākumiem iepriekšējo plānošanas ciklu pasākumu programmās.

Citēšanas paraugs

Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu 2022. – 2027. g. pasākumu programmās ietvertu pasākumu raksturojums un to salīdzinājums ar iepriekšējo plānošanas ciklu pasākumu programmās ietvertajiem pasākumiem. Rīga, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (2022).

© Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

1. Pamata pasākumi

Lai īstenotu integrētu ūdens apsaimniekošanu upju sateces baseinu robežās, kura jārealizē, neņemot vērā administratīvās robežas, Latvijas normatīvajos aktos pārņemtas vairāku ES Direktīvu prasības ūdeņu apsaimniekošanas un aizsardzības jomā. Tās īstenojot, tiek un tiks nodrošināta ūdeņu, sugu un biotopu aizsardzība, piesārņojuma samazināšana un kontrole.

Normatīvajos aktos pārņemtās prasības attiecībā uz virszemes un pazemes ūdens apsaimniekošanu un aizsardzību upju baseinu apsaimniekošanas plānos iekļautas kā pamata pasākumi, kas strukturēti rīcības virzienos:

- A1 – nodrošināt peldūdeņu kvalitāti atbilstoši normatīvo aktu prasībām, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu;
- A2 – nodrošināt kvalitatīva dzeramā ūdens apgādi atbilstoši normatīvo aktu prasībām, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu;
- A3 – nodrošināt notekūdeņu dūņu izmantošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A4 – nodrošināt notekūdeņu attīrīšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām, samazinot ūdeņos nonākošo piesārņojuma slodzi;
- A5 – nodrošināt ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A6 – nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A7 – nodrošināt virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību pret augu aizsardzības līdzekļu radīto piesārņojumu/ kaitējumu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A8 – nodrošināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, aizsargājot un apsaimniekojot dabiskās dzīvotnes, savvaļas floru un faunu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A9 – nodrošināt savvaļas putnu aizsardzību, pārzināšanu un uzraudzību;
- A10 – nodrošināt jūras ūdeņu aizsardzību atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A11 – nodrošināt piesārņojuma un lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju riska novēršanu un kontroli atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A12 – nodrošināt ūdens aizsardzību atbilstoši normatīvo aktu prasībām, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu;
- A13 – saglabāt 1990. g. līmenī noturīgo organisko piesārņotāju un smago metālu atmosfēras pārrobežu pārnesei;
- A14 – samazināt prioritāro un bīstamo vielu izmantošanu ražošanā;
- A15 – veikt darbības klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai, tostarp svešzemju invazīvo sugu, kaitēkļu un patogēno organismu izplatības ierobežošanai.

Lielākā daļa no minētajiem rīcības virzieniem ir jau bijusi iekļauta iepriekšējo plānošanas ciklu pasākumu programmās. Kā jauni rīcības virzieni un pasākumi, kurus tie apkopo, UBAP 2022. – 2027. g. pasākumu programmās ir iekļauti: A13 – saglabāt 1990. g. līmenī noturīgo organisko piesārņotāju un smago metālu atmosfēras pārrobežu pārnesei;

A14 – samazināt prioritāro un bīstamo vielu izmantošanu ražošanā; A15 – veikt darbības klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai, tostarp svešzemju invazīvo sugu, kaitēkļu un patogēno organismu izplatības ierobežošanai.

Pamata pasākumi attiecas uz visiem ūdeņiem visā Latvijas teritorijā, un to ieviešana ir obligāta. Šķēršļi to ieviešanai nav identificēti. Finansējums apjoms to izpildei nav iepriekš paredzēts, taču pasākumu programmās ir norādīts atbildīgais un iesaistītās puses¹.

Pamata pasākumi attiecībā uz neparedzētiem piesārņojuma gadījumiem (ŪSD 11.3.1.)

Avāriju riska mazināšanai un to radītā piesārņojuma novēršanai izstrādāts Valsts Civilās aizsardzības plāns, ko apstiprina katru gadu.

Jūras ūdeņu aizsardzībai paredzēts “Nacionālais gatavības plāns naftas piesārņojuma gadījumiem jūrā” (31.03.2004.). MK noteikumos Nr.532 “Noteikumi par rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtību un samazināšanas pasākumiem” (19.07.2005.) minētajiem uzņēmumiem, kur atrodas vai var atrasties bīstamās vielas (Seveso II direktīvas 96/82/EK 1.pielikums), jāveic rūpniecisko avāriju riska novērtējums, jāizstrādā avāriju novēršanas pasākumi un jākontrolē to izpilde. Pašvaldībām teritoriju plānojumos jāiekļauj informācija par paaugstinātā riska objektiem, jāparedz riska mazināšanas pasākumi un ierobežojumi teritorijas izmantošanai šo objektu ietekmes zonās.

Nejauša piesārņojuma novēršanu sekmē: likums “Par piesārņojumu” (2001), Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums (1998), Aizsargjoslu likums (1997), Likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (1998) un Ministru kabineta noteikumi: Nr.294 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai” (09.07.2002.), Nr.384 “Bīstamu vielu uzglabāšanas rezervuāru tehniskās uzraudzības kārtība” (28.08.2001.), Nr.87 “Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi” (17.02.2004.), Nr.355 “Paredzētās darbības akceptēšanas kārtība” (02.05.2006.), Nr.91 “Kārtība, kādā reģionālā vides pārvalde izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai, kurai nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums” (17.02.2004.), Nr.455 “Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000)” (06.06.2006.), Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (23.03.2004.), Nr.82 “Tipveida prasības, sagatavojot darbības plānu neparedzētiem piesārņojuma gadījumiem ostās, piestātnēs, piestātņu grupās un naftas vai ķīmisko vielu termināļos” (05.02.2008.).

Pamata pasākumi attiecībā uz hidromorfoloģiju (ŪSD 11.3.i)

Lai nodrošinātu kontroli un uzraudzību par to, lai saimniecisko aktivitāšu rezultātā netiktu būtiski pasliktināta ūdens kvalitāte/ potenciāls, nacionālajos normatīvajos aktos ir iekļautas vairākas prasības, t.sk. attiecībā uz hidromorfoloģiskajām izmaiņām.

Pasākumu īstenošanu sekmē: Likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (14.10.1998.), Meliorācijas likums (20.11.2003.), Likums “Par hidroelektrostaciju hidrotehnisko būvju drošumu” (7.12.2000.), MK noteikumi Nr.87 “Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi” (17.02.2004.), MK noteikumi Nr.736

¹ LVĢMC 2021. Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni 2022. – 2027. g. 8.A.a. pielikums. Pieejams <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba> Skatīts 15.04.2022.

“Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju” (23.12.2003.), MK noteikumi Nr.91 “Kārtība, kādā reģionālā vides pārvalde izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai, kurai nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums” (17.02.2004.), MK noteikumi Nr.1018 “Meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju būvniecības kārtība” (19.12.2006.), MK noteikumi Nr.475 “Virszemes ūdensobjektu un ostu akvatoriju tīrīšanas un padziļināšanas kārtība” (13.06.2006.), MK noteikumi Nr.310 “Daugavas hidroelektrostaciju ūdenskrātuvju krastu nostiprināšanas darbu un Rīgas HES ūdenskrātuves inženieraizsardzības būvju ekspluatācijas izdevumu finansēšanas kārtība” (18.08.1998.), MK noteikumi Nr.189 “Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (05.05.2001.), MK noteikumi Nr. 27 “Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus” (15.01.2002.).

Pamata pasākumi attiecībā uz ūdens izmantošanu/ūdens ieguvi/gruntsūdeņiem (ŪSD 11.3.c – f)

Lai kontrolētu ūdens ieguves apjomus un līmeņa uzstādījumus, katram ūdens lietotājam (ja plānotais vidējais ūdens ieguves apjoms $> 10 \text{ m}^3$ dienā vai ja tos izmantos > 50 personas) jāiegūst ūdens resursu lietošanas atļauja vai integrētā atļauja (A vai B kategorijas piesārņojošās darbības veikšanai), mazāka ūdens apjoma izmantotājiem vai mazākam skaitam personu atļaujas nav nepieciešamas. Atļauja ietver nosacījumus, kas nodrošina virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību no piesārņošanas, izsīkšanas un noteikto vides kvalitātes mērķu sasniegšanu konkrētajā ūdensobjektā. Atļaujas nosacījumos vērā tiek ņemti gan izmantojamā ūdens ieguves avota vai ūdens lietošanas objekta nodrošinājums ar ūdens resursiem, plānotās patēriņa normas, esošās vai plānotās ūdens resursu lietošanas tehnoloģijas u.c., pasākumos tiek paredzēta gan aizsargjoslu uzturēšana, pazemes ūdeņu monitorings, ierīces, kuras novērš zivju iekļūšanu tehnoloģiskajā aprīkojumā (ja tiek iegūti virszemes ūdeņi) u.c. Arī tad, ja tiek plānota pazemes ūdeņu līmeņa paaugstināšana vai pazemināšana, atļaujā tiek ietverti tādi pasākumi kā pazemes ūdeņu līmeņa monitoringa veikšana, novadāmā/ievadāmā ūdens kvalitātes kontrole u.c. Atļaujas izsniedz RVP. Integrētās atļaujas ir pieejamas Vides pārraudzības valsts biroja mājas lapā. Mainoties piesārņojošās darbības parametriem vai citiem apstākļiem, RVP pārskata atļaujas nosacījumus un, ja nepieciešams, izdara grozījumus atļaujās. Tāpat RVP izsniedz ūdens resursu lietošanas atļaujas hidroelektrostaciju darbībai, tai skaitā, ūdens resursu lietošanas atļaujas mazajām HES, kurās ietverti nosacījumi ūdens līmeņa uzstādīšanas kontrolei. Minēto pasākumu īstenošanu sekmē MK noteikumi Nr.736 “Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju”(23.12.2003.), MK noteikumi Nr.294 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai” (09.07.2002.).

Lai aizsargātu pazemes ūdeņus no tiešas piesārņojošo vielu ietekmes, nacionālajos normatīvajos aktos ir noteikts aizliegums tiešai piesārņojošo vielu ievadīšanai pazemes ūdeņos. Normatīvajos aktos noteikti arī izņēmuma gadījumi, kad šis aizliegums nav jāievēro (atbilst Ūdens struktūrdirektīvā noteiktajiem), kā arī ir paredzēti nosacījumi, kas jāievēro, īstenojot piesārņojošās darbības, kas var ietekmēt pazemes ūdeņus. Šos aizliegumus paredz MK noteikumi Nr.34 “Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” (30.01.2002.), MK noteikumi Nr.294 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību

veikšanai” (09.07.2002.), MK Noteikumi Nr. 38 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 222-99 “Ūdensapgādes ārējie tīkli un būves” (01.02.2000.).

Ja vidējais dzeramā ūdens ieguves apjoms pārsniedz 10 m³ dienā vai ja ūdeni izmanto vairāk nekā 50 personas, jāsaņem ūdens resursu lietošanas atļauja. Atļaujas saņēmējs nodrošina atbilstoša dzeramā ūdens sagatavošanu (attīrīšanu) un organizē regulāru ūdens monitoringu. Atļaujā tiek norādīti arī kvalitātes normatīvi. Veselības inspekcija (līdz 01.09.2009 - SVA) informē sabiedrību par dzeramā ūdens nekaitīgumu un kvalitāti, pasākumiem piesārņojuma gadījumos, kā arī konsultē patērētājus, komersantus, ūdens piegādātājus un ūdensvada īpašniekus par iespējamo korektīvo rīcību dzeramā ūdens kvalitātes uzlabošanai vai pasākumiem, kas veicami, lai novērstu dzeramā ūdens neatbilstību nekaitīguma prasībām. Komersanti saskaņo ar Veselības inspekciju dzeramā ūdens monitoringa un dezinfekcijas izmeklējumu programmas un aizsargjoslu rādītājus ap dzeramā ūdens ņemšanas vietām. Tās nosaka, lai nodrošinātu ūdens resursu saglabāšanos un atjaunošanos, kā arī samazinātu piesārņojuma ietekmi uz iegūstamo ūdens resursu kvalitāti visā ūdensgūtnes ekspluatācijas laikā (ne mazāk kā 25 gadi). Var būt stingra režīma, bakterioloģiskās un ķīmiskās aizsargjoslas. Šo pasākumu īstenošanu sekmē: Aizsargjoslu likums (1997); Pārtikas aprites uzraudzības likums (1998); MK Noteikumi Nr.38 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 222-99 “Ūdensapgādes ārējie tīkli un būves” (01.02.2000.); MK noteikumi Nr.43 “Aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodika”(20.01.2004.); MK noteikumi Nr.235 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība” (30.05.2003.).

Lai kontrolētu pazemes ūdeņu mākslīgu papildināšanu, normatīvajos aktos ir noteikta kārtība, kādā piesaka un iegūst atļaujas šādas aktivitātes īstenošanai, vienlaikus arī nosakot prasības, kas jāievēro mākslīgas pazemes ūdeņu papildināšanas gadījumos. Pasākumu īstenošanu sekmē: MK noteikumi Nr.736 “Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju” (23.12.2003.), MK Noteikumi Nr. 38 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 222-99 “Ūdensapgādes ārējie tīkli un būves” (01.02.2000.), MK noteikumi Nr.294 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai” (09.07.2002.), Aizsargjoslu likums.

Pamata pasākumi ūdens pakalpojumu izmaksu segšanai (ŪSD 11.3.b)

Lai segtu ūdens pakalpojumu izmaksas un sekmētu katra sektora adekvātu ieguldījumu šo izmaksu segšanā saskaņā ar “piesārņotājs maksā” principu, nacionālajos normatīvajos aktos ir iekļautas prasības: 1) maksāt dabas resursu nodokli (DRN) par virszemes un pazemes ūdeņu ieguvī, ja ieguve pārsniedz 10 m³ diennaktī, maksājot par faktisko iegūto apjomu; 2) maksāt DRN par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī, maksājot par faktiski novadīto apjomu vai (C kategorijas piesārņojošās darbības gadījumā) par deklarēto piesārņojuma veidu un apjomu; 3) par dabas resursu ieguvī vai izmantošanu vai vidē emitēto piesārņojumu virs limitos noteiktā apjoma nodokli aprēķina, piemērojot DRN likmi desmitkārsā apmērā; 4) vides aizsardzības speciālā budžeta (ieskaita 60 % no DRN, kas samaksāts par attiecīgās pašvaldības teritorijā veiktajām darbībām) līdzekļus izmantot tikai tādu pasākumu un projektu finansēšanai, kuri saistīti ar vides aizsardzību, t.sk. ar vides monitoringu, vides un dabas resursu izpēti, novērtēšanu un atjaunošanu, ar ūdeņu aizsardzību, augšņu un grunts aizsardzību un sanāciju; 5) novirzīt daļu ieņēmumu izdevumiem, kuri saistīti ar Daugavas HES ūdenskrātuvju krastu nostiprināšanu; 6)

kompensēt saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītos zaudējumus (finansiāli, veicot zivju resursu atražošanas pasākumus vai arī vides sakopšanu). Minēto rīcību veikšanu paredz šādi tiesību akti: Dabas resursu nodokļa likums (2005), Zvejniecības likums (1995); MK noteikumi Nr.310 “Daugavas hidroelektrostaciju ūdenskrātuvju krastu nostiprināšanas darbu un Rīgas HES ūdenskrātuves inženieraizsardzības būvju ekspluatācijas izdevumu finansēšanas kārtība” (18.08.1998.), MK noteikumi Nr. 188 “Saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītā zaudējuma noteikšanas un kompensācijas kārtība” (08.05.2001.), MK noteikumi Nr. 466 “Kārtība, kādā nosaka un veic vides sakopšanas darbus, kas kompensē zivju resursiem nodarītos zaudējumus”(28.06.2005.).

Pamata pasākumi attiecībā uz notekūdeņiem (ŪSD 11.3.g)

Lai sekmētu ūdens resursu efektīvu un ilgtspējīgu izmantošanu, neierobežojot iespējas sasniegt labu ūdens kvalitāti, nacionālajos normatīvajos aktos ir iekļauti kontroles un uzraudzības nosacījumi, piem., pienākums saņemt ūdens resursu lietošanas atļauju, veikt regulāru dzeramā ūdens monitoringu par tā atbilstību kvalitātes nekaitīguma prasībām, ierīkot aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām, tādējādi ilgtermiņā pasargājot ūdens ņemšanas vietas no potenciāliem piesārņojuma draudiem. Minēto nosacījumu īstenošanu sekmē: Aizsargjoslu likums (05.02.1997.), MK noteikumi Nr.235 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība” (30.05.2003.), MK Noteikumi Nr. 38 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 222-99 “Ūdensapgādes ārējie tīkli un būves”” (01.02.2000.), MK noteikumi Nr. 836 “Noteikumi par darbības programmas “Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.5.1.1.aktivitāti “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu, lielāku par 2000” (04.12.2007.)

Pārtikas aprites uzraudzības likums (19.02.1998.), Nacionālā programma Kohēzijas fonda apguvei “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000” (15.12.2006.), Pārtikas aprites uzraudzības likums (19.02.1998.), MK noteikumi Nr.43 “Aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodika” (20.01.2004.).”

Lai uzsāktu vai turpinātu piesārņojošu darbību, uzņēmumam ir jāsaņem A, B piesārņojošās darbības atļauja vai C kategorijas apliecinājums, ko izsniedz RVP. Atļaujās un apliecinājumos tiek ietvertas vides kvalitātes prasības, piemēram, aizliegums neattīrītā veidā novadīt ūdenī piesārņojošās vielas, maksimāli pieļaujamās piesārņojošo vielu koncentrācijas un apjomi, balstoties uz pieejamo informāciju par vides stāvokli, labāko pieejamo tehnoloģiju izmantošana uzņēmumā u.c. Uzsākot jaunu piesārņojošu darbību (piemēram, jaunas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas – NAI darbību), jaunajām NAI tiek piešķirts identifikācijas numurs, arī izplūdēm tiek piešķirti identifikācijas numuri. Par aizvadīto gadu uzņēmumi aizpilda speciālas formas, no kurām tālāk informācija tiek ievadīta un apkopota Valsts statistikas pārskatā “2-Ūdens”. Minēto pasākumu īstenošanu sekmē likums “Par piesārņojumu” (15.03.2001.), MK noteikumi Nr.294 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai” (09.07.2002.), MK noteikumi Nr.34 “Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” (30.01.2002.), MK noteikumi Nr. 836 “Noteikumi par darbības programmas “Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.5.1.1.aktivitāti “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu, lielāku

par 2000” (04.12.2007.), Nacionālā programma Kohēzijas fonda apguvei “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000” (15.12.2006.), MK noteikumi Nr.294 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai” (09.07.2002.), MK noteikumi Nr.256 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 221-98 “Ēku iekšējais ūdensvads un kanalizācija” (21.07.1998.), MK noteikumi Nr.214 Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-99 “Kanalizācijas ārējie tīkli un būves” (15.06.1999.).”

Pamata pasākumi attiecībā uz lauksaimnieciskās darbības radīto piesārņojumu (ŪSD 11.3.h)

Lai kontrolētu un ierobežotu piesārņojošo vielu emisijas virszemes ūdeņos no izkliedētajiem piesārņojuma avotiem, nacionālajos normatīvajos aktos ir paredzētas prasības attiecībā uz lauksaimnieciskā piesārņojuma ierobežošanu, piem., ierobežojumi mēslošanas līdzekļu izklīdes laikam, vietai un apjomiem, tāpat attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu un biocīdu lietošanu, notekūdeņu dūņu izklīdēšanas prasībām un kūtsmēslu uzglabāšanu. Šo nosacījumu izpildi sekmē virkne normatīvo aktu: Mēslošanas līdzekļu aprites likums (26.01.2006.), Aizsargjoslu likums (05.02.1997.), Augu aizsardzības likums (17.12.1998.), MK noteikumi Nr.531 “Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem” (18.12.2001.), MK noteikumi Nr.628 “Īpašās vides prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs” (27.07.2004.), MK rīkojums Nr.163 “Par rīcības programmu īpaši jutīgām teritorijām, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem” (18.03.2004.), MK noteikumi Nr.217 “Noteikumi par aizliegtajiem augu aizsardzības līdzekļiem” (30.03.2004.), MK noteikumi Nr.463 “Augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas, glabāšanas un lietošanas noteikumi” (29.04.2004.), MK noteikumi Nr.184 “Prasības darbībām ar biocīdiem” (15.04.2003.), MK noteikumi Nr.362 “Noteikumi par notekūdeņu dūņu un to komposta izmantošanu, monitoringu un kontroli” (02.05.2006.), MK noteikumi Nr.34 “Par piesārņojošo vielu emisiju ūdeņi” (30.01.2002.).

Pamata pasākumi attiecībā uz prioritārajām vielām (ŪSD 11.3.k)

Ūdens piesārņojuma ar prioritārām vielām novēršanai Latvijā darbojas normatīvie akti, kas paredz aizliegumu novadīt tieši virszemes ūdeņos piesārņojošās vielas, t.sk. prioritārās vielas. Turklāt par prioritāro vielu novadīšanu vidē ir jāmaksā dabas resursu nodoklis. Ražošanas uzņēmumiem, uzsākot piesārņojošu darbību, jāsaņem A, B vai C kategorijas piesārņojošas darbības atļauja, kurā paredzēti pasākumi arī piesārņojošo vielu samazināšanai, piemēram, labāko pieejamo tehnoloģiju, procesu un materiālu izmantošana. Šo pasākumu īstenošanu sekmē: MK noteikumi Nr.34 “Par piesārņojošo vielu emisiju ūdeņi” (30.01.2002.), MK noteikumi Nr.118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” (12.03.2002.), MK noteikumi Nr.294 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai” (09.07.2002.), Dabas resursu nodokļa likums (15.12.2005.).

2. Nacionāla mēroga papildu pasākumi

Ja pamata pasākumi neļauj sasniegt vajadzīgo ūdens stāvokļa uzlabojumu, tad saskaņā ar Ūdens Struktūrdirektīvas prasībām ir nepieciešams ieviest papildu pasākumus mērķa sasniegšanai. Nacionāla mēroga papildu pasākumi attiecas uz visu upju baseinu apgabalu ūdensobjektu stāvokļa uzlabošanu kopumā – tie ir izvirzīti, lai sekmētu sabiedrības iesaisti, rosinātu sabiedrības izpratni ūdeņu apsaimniekošanas jautājumos, sekmētu jaunu metožu ieviešanu vai izmantošanu ūdeņu stāvokļa novērtēšanā u. c. Nacionāla mēroga papildu pasākumu ieviešana ir brīvprātīga, tomēr pasākumu programmā ir paredzēti potenciālie atbildīgie un iesaistītie pasākumu ieviešanā, kā arī norādīts jau paredzētais vai nepieciešamais finansējums².

UBAP 2022. – 2027. g. nacionāla mēroga papildu pasākumi ir iedalīti rīcības virzienos:

- A1 – Aktīvi informēt sabiedrību un interešu grupas par upju baseinu apsaimniekošanu, iesaistīt tos ūdeņu apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumos;
- A2 – Samazināt ūdeņu hidroloģisko un morfoloģisko pārveidojumu ietekmi uz ūdeņu stāvokli;
- A3 – Papildināt normatīvos aktus un plānošanas dokumentus ar nosacījumiem un informāciju par ūdens resursu apsaimniekošanu un aizsardzību;
- A4 – Dažādas darbības upju baseinu apsaimniekošanas plānu kvalitātes uzlabošanai;
- A5 – Samazināt dažādu slodžu radīto ietekmi uz ūdeņu stāvokli;
- A6 – Nodrošināt atbilstošu vides izmaksu segšanu.

Lielākā daļa no minētajiem rīcības virzieniem ir jau bijusi iekļauta iepriekšējo plānošanas ciklu pasākumu programmās, tomēr pasākumu saraksts ir pārskatīts, kā rezultātā ir pasākumi, kas ir precizēti un iekļauti arī UBAP 2022. – 2027. g. pasākumu programmās. Kā jauns rīcības virziens un pasākumi, kurus tie apkopo, UBAP 2022. – 2027. g. pasākumu programmās ir iekļauts A6 – Nodrošināt atbilstošu vides izmaksu segšanu.

3. Papildu pasākumi ūdensobjektu mērogā

Ja, izvērtējot ūdensobjekta kvalitāti un to ietekmējošās slodzes, paredzams, ka ūdensobjektā nav iespējams panākt vismaz labu kvalitāti vai saglabāt esošo labo vai augsto kvalitāti, pildot pamata pasākumus, nepieciešams izvirzīt papildu pasākumus ūdensobjekta mērogā, izvērtējot attiecīgā ūdensobjekta apstākļus.

UBAP 2022. – 2027. g. papildu pasākumi ūdensobjektu mērogā ir iedalīti rīcības virzienos:

- A1 – Samazināt notekūdeņu radīto punktveida piesārņojumu

² LVĢMC 2021. Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni 2022. – 2027. g. 8.B.a. pielikums. Pieejams <https://videscentrs.lvgmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba> Skatīts 15.04.2022.

- A2 – Samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu
- A3 – Samazināt mežsaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu
- A4 – Samazināt izkliedētā piesārņojuma slodzi no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām
- A5 – Samazināt hidroloģisko, morfoloģisko pārveidojumu un meliorācijas ietekmi
- A6 – Uzlabot ezeru ūdensobjektu kvalitāti
- A7 – Veikt papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas
- A8 – Veikt izmaiņas piesārņojošās darbības, ūdens resursu izmantošanas u. c. atļaujās
- A9 – Uzlabot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju biotopu kvalitāti

Daļa no minētajiem rīcības virzieniem ir jau bijusi iekļauta iepriekšējo plānošanas ciklu pasākumu programmās, tomēr pasākumu saraksts ir pārskatīts, kā rezultātā ir pasākumi, kas ir precizēti un iekļauti arī UBAP 2022. – 2027. g. pasākumu programmās. Kā jauni rīcības virzieni un pasākumi, kurus tie apkopo, UBAP 2022. – 2027. g. pasākumu programmās ir iekļauti: A4 – Samazināt izkliedētā piesārņojuma slodzi no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām; A7 – Veikt papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas; A8 – Veikt izmaiņas piesārņojošās darbības, ūdens resursu izmantošanas u. c. atļaujās un A9 – Uzlabot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju biotopu kvalitāti.

Arī papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā, līdzīgi kā tās ir nacionāla mēroga papildu pasākumu gadījumā, ieviešana ir brīvprātīga, tomēr pasākumu programmā ir paredzēti potenciālie atbildīgie un iesaistītie pasākumu ieviešanā, kā arī norādīts jau paredzētais vai nepieciešamais finansējums³.

³ LVĢMC 2021. Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni 2022. – 2027. g. 8.B.b. pielikums. Pieejams <https://videscentrs.lvgmc.lv/lapas/udens-apsaimniekosana-un-pludu-parvaldiba> Skatīts 15.04.2022.